

Lillån (Äsen)

Lillån sträcker sig från Äsens utlopp till mynningen i Virserumsån. Ån följer Virserumsåsens nordostsida och omges för det mesta av barrskog. I början av loppet flyter Lillån genom ett par kärrmarker för att sedan passera genom en ravin med branta sidor, på ena sidan åsen, på andra sidan berg. Den relativa höjdskillnaden är ibland 50-60 meter. De sista 1,5 kilometrarna ner till Virserumsån flyter ån genom uppodlade torvmarker och här har ån rätats ut.

Berggrunden i området består av äldre granit men flera massiv med basiska bergarter finns här också. Dominerande jordart är isälvsmaterial sydväst om ån och morän nordost om men här finns också torv och kalt berg.

Ån faller 38 m varav 11 meter vid Äsens utlopp. Kärrmarkerna som omger ån i övre loppet har bedömts i våtmarksinventeringen för Kalmar län som ett klass 4-objekt, dvs. objektet är utan nämnvärt naturvårdsintresse. Detta beror på att ån här har dikats och rätats ut. En kraftledning tvärs över detta avsnitt av ån.

Lillån påverkas främst av uppdämningarna som är gjorda i ån. Vidare förekommer troligen ett visst näringsläckage från åkrarna runt biflödet från Ramsebosjön och åkrarna runt Lillåns nedre lopp. Övre loppet och nedre loppet är dikat och uträtat.

Ån har en hög biologisk funktion med bl.a. 7 fiskarter, däribland stationär öring och elritsa, och övervintrande strömstare. Raritetsvärdet är så vitt känt lågt.

Tillgängliga data indikerar en relativt hög biologisk mångformighet. Fiskfaunan är tämligen artrik (7 arter) för ett vattendrag av denna storlek och vid Lillefors finns en flora med flera ovanliga arter.

Äng vid Lillefors: bl.a. backruta, ängsruta, ormrot, smörbollor och svartvide.

Brant stup öster om Lillefors: bl.a. hällebräken, svartbräken, stenbräken och gaffelbräken.

Omgivningarna med åsen söder om ån, våtmarker och jordbruksmark, långa forssträckor omväxlande med ugnvattensträckor är tämligen

varierande. Ån saknar betydelse för forskning och undervisning och kan inte heller anses vara något framstående exempel på någon åtyp.

Koordinater (enligt SMHI): 635462-148723

Huvudavrinningsområde: 74, Emån

Topografisk karta: 6 F Vetlanda SO

Ekonomisk karta: 6 F 0h (6507), 6 F 0i (6508)

Totalt avrinningsområde: ca 50 km²

Delsträcka: från sjön Äsens utlopp till Lillåns mynning i Virserumsån

Längd: hela vattendraget: ca 5 km delsträcka: ca 5 km

Vattendragets bredd: mer än 5-6 m 0 km mindre än 5-6 m ca 5 km

Höjd över havet: max: 156 m min: ca 118 m

Sammanlagd fallhöjd: ca 38 m

Medelvattenföring: 0,3 m³/s

Påverkan

Reglering: Äsen är reglerad, regleringen utnyttjas dock inte sedan 1984 då kraftverket lades ner.

Dammar: 2 stycken: vid Äsens utlopp som är reglerat för ett kraftverk och vid Lillefors där det finns en kvarn.

Kanalisering: Nedre loppet är uträtat (ca 1,5 km).

Dikning: Övre loppet genom våtmarkerna är dikat och uträtat (ca 700 m).

Utsläpp: Troligen inga

Åkrar: I nedre loppet på en sträcka av ca 1 km omges ån av åkermark.

Strandnära hyggen: Det finns några stycken längs det övre loppet.

Kalkning: Uppströms belägna sjöar kalkas regelbundet: Moren och Gåpen.

Vägar, järnvägar: Ån korsas av mindre bilväg vid Lillefors och en traktorväg vid NV Karlsborg.

Övriga ingrepp: Kraftledning över ån på 4 ställen.

Kemisk/fysikaliska mätresultat

datum	pH	alkanitet (mmol / l)	färgtal (mg pt/ l)	Ca+Mg (mekv / l)	kond (mS/m)
760818	5,9	--	30	--	7,4
781122	6,2	--	150	--	9,8
850410	5,8	--	80	--	8,2
950412*	6,7	0,12	45	0,46	8,0

*=provpunkt, Lindens utlopp

Bedömning: Påverkad vilket ger 1- poäng. (-, 0)

Biologisk funktion

Vattendragsberoende däggdjur och fåglar: Övervintrande strömstare
- betydelse för arten i regionen.

Fiskar: Öring - betydelse för arten i vattendraget.

Bottenfauna: -

Insekter: -

Kärlväxter: -

Övrigt: 7 fiskarter har påträffats i ån.

Bedömning: Hög biologisk funktion vilket ger 1+ poäng. (0, 1+, 2+)

Raritet

Biotisk: Saknas

Abiotisk: Saknas

Bedömning: Raritetsvärden saknas så vitt känt är. Detta ger 0 poäng. (0, 1+)

Biologisk mångformighet

Biotiska delkriterier

Fiskbestånd: Minst 7 arter: öring, elritsa, gädda, abborre, mört, benlöja, lake.

Vattendragsberoende däggdjur: Okänt.

Vattendragsberoende fåglar: Strömstare övervintrar.

Bottenfauna: Okänd.

Kärlväxter: Bl.a. strutbräken, vattenmossa, kabbeleka, skogssäv, igelknopp, starr sp.

Övrigt: Omgivningarna hyser flera ovanliga arter, t.ex. smörboll, tibast, skogsklocka, trolldruva, ängsruta, backruta och hällebräken.

Abiotiska delkriterier

Strandnära områden (inom 100 m från strand)

Biotop	mindre än 10 %	10 - 50 %	mer än 50 %
Lövskog		x	
Barrskog		x	
Åker	x		
Våtmark	x		
Betesmark	x		

Förekomst av översvämningsmark: Ja, sankmarkerna runt det övre loppet.

Åfårans förlopp

Lugnflytande: ca 2,5 km

Strömmar ca 2,5 km

Fall: -

Rakt lopp: ca 2 km
km i nedersta.

Ringlande: ca 3 km

Grenat: ca 0,2 km

läge: övre loppet och nedre loppet.

läge: Mesta delen av sträckan mellan Svartkärret och Lillefors.

läge: Vid Äsens utlopp finns ett fall på 11 meter

läge: 0,75 km i översta loppet och ca 1,3

läge: Mellan Svartkärret och Lillefors.

läge: Ett par kortare sträckor strax uppströms Lillefors.

Åbottens geologi

Isälvsavlagringar: ca 2,5 km **läge:** Mellan bäcken från Ramsebosjön och Lillefors.

Svallsediment: Okänt

läge: Okänt

Morän: Okänt

läge: Okänt

Berg: Okänt

läge: Okänt

Vinteröppna avsnitt: Okänt

läge: Okänt

Bedömning: Tämligen mångformig vilket ger 1+ poäng. (0, 1+)

Betydelse för forskning och undervisning

Forskning och undervisning: -

Framstående exempel på åtyp: -

Bedömning: Ringa betydelse vilket ger 0 poäng. (0, 1+)

Sammanvägning av kriterier

Påverkan	--
Biologisk funktion	2+
Raritet	1+
Biologisk mångformighet	1+
Betydelse för forskning och undervisning	0
Summa:	3+

Bedömning

Naturvärdesklass II, Högt naturvärde.

Bedömningshjälp

Klass I Särskilt högt naturvärde =5+, 4+, 3+

Klass II Högt naturvärde =3+, 2+, 1+

Klass III Skyddsvärde i övrigt =1+, 0